

vrouwen legden zich toe op de hulp aan oorlogsslachtoffers of gingen in het verzet. ⁽¹⁾

Na de oorlog kon het tactisch spelletje weer doorgaan. De katholieken gunden de socialisten en de liberalen het algemeen enkelvoudig stemrecht, maar moesten dan wel in ruil het stemrecht voor de vrouw krijgen. De discussie eindigde in typisch Belgische compromisstijl : de vrouwen kregen enkel **stemrecht voor de gemeenteraadsverkiezingen**, maar konden wel op alle niveaus verkozen worden.

Op 24 april 1921 trokken meer dan twee miljoen vrouwen voor het eerst naar de stembus. Over heel België werden 196 vrouwen verkozen (of 1 % van alle gemeenteraadsleden), waarvan er 6 tot burgemeester en 13 tot schepen werden aangesteld. De meeste mandatarissen kregen een vrouwelijk werkerterrein toegewezen : sociale zaken, onderwijs of gezinsbeleid.

Gedurende gans het interbellum bleef het aantal verkozenen ongeveer constant. Dit ondanks de actieve feministische strijd voor uitbreiding van het stemrecht, met uitzondering dan van de socialistische vrouwen die bleven vrezzen voor de conservatieve reflex bij hun seksegenoten.

Pas na de Tweede Wereldoorlog, in 1949, werd het doel eindelijk bereikt : vrouwen mochten nu ook zelf kiezen voor hun vertegenwoordigers in het parlement en in de provincie. Maar daar begint een nieuw verhaal : **de weg naar de gelijke politieke vertegenwoordiging**. En als we zien hoever we nog maar staan, belooft die even lang te worden...

(1) Zie hiervoor het werk van D. De Weerd, *De vrouwen van de Eerste Wereldoorlog*. Gent, 1993, 303 p.

De Rode Droom. Een eeuw sociaal-democratie in Nederland

Hendrik Ollivier, departementshoofd Beeld en Geluid (AMSAB)

Op 26 augustus 1894 werd te Zwolle de **Sociaal-Democratische Arbeiders Partij** opgericht. Dit historisch gebeuren werd herdacht met (onder meer) een tentoonstelling, die plaatsvond van 12 oktober tot 26 november 11. in de Amsterdamse Nieuwe Kerk, vlakbij het Damplein. De tentoonstelling werd samengesteld door het Rijksmuseum Amsterdam en het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis. De Wiardi Beckman Stichting nodigde ons uit voor een bijeenkomst waarop de samenstellers enige toelichting gaven over de tentoonstelling en waar over het opzet kon gediscussieerd worden.

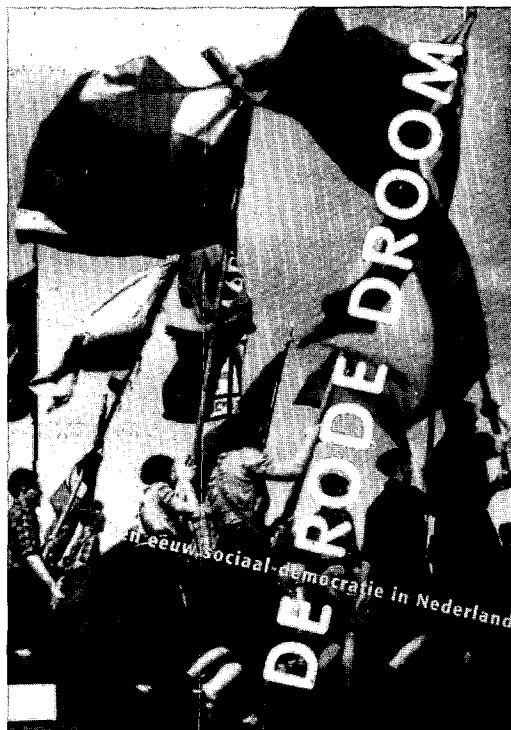
Wim Vroom, oud-directeur van de afdeling Nederlandse Geschiedenis van het Rijksmuseum en één van de samenstellers, had het onder meer over de mogelijkheden van de tentoonstelling als medium en in het bijzonder over wat níet kan met een tentoonstelling. Stellingen waarin uw dienaar zich overigens grotendeels herkende. Volgens Vroom is het niet mogelijk met een **tentoonstelling** een **vertoog** te houden. Omdat een tentoonstelling niet de mogelijkheid biedt te nuanceren, is het zelfs zeer moeilijk een verhaal te vertellen. Het is daarom veel interessanter te werken met thematische cultuurbeelden en de bezoeker te confronteren met authentiek bronnenmateriaal. De research naar beeldmateriaal is hierbij van het allergegrootste belang.

Met deze inzichten heeft men terdege rekening gehouden, zowel bij het samenstellen van de tentoonstelling als bij de uitgave van de bijhorende publikatie. Door het ordenen en tonen van origineel en authentiek bronnenmateriaal heeft men geprobeerd de "**rode droom**" te verbeelden en te evoceren en daardoor soms **onverwachte aspect-**

ten van de sociaal-democratie in het volle licht te stellen. Het boek werd opgesplitst in twee afzonderlijke delen: beeld en tekst. De tekst analyseert en interpreteert, het beeld toont en evoceert. Het eerste deel van het boek bestaat uit een (schitterend) essay van Piet De Rooy, waarin enkele stellingen in de diepte worden uitgewerkt. Het tweede deel bestaat uitsluitend uit beeld, summier ondertiteld.

De tentoonstelling was zeker geslaagd, zowel naar inhoud als naar vormgeving⁽¹⁾. Onze persoonlijke voorkeur ging naar het gedeelte over het **interbellum**. Wellicht niet toevallig omdat het verenigingsleven in die periode bijzonder rijk was en de neerslag ervan in al zijn verscheidenheid in de tentoonstelling terug te vinden is. Obligaat in historische tentoonstellingen zijn tegenwoordig de "**reconstructies**". In dit geval een antimilitaristische praalwagen uit een 1-meistoet en "De Rode Auto", propagandawagen van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling. Gedurfd en geslaagd waren de "**tableaux vivants**". Dit destijds veel gebruikte communicatiemiddel, waarbij een groepje mensen in levende lijve een bepaalde situatie of een bepaald tafereel uitbeeldt, was niet zo makkelijk te reconstrueren. Het is inderdaad moeilijk een groep mensen live op een podium te zetten voor de duur van een tentoonstelling. Een foto bleek dan weer niet dezelfde spankracht te hebben. Uiteindelijk heeft men enkele "tableaux vivants" gefilmd, met overtuigend resultaat. Origineel was dat daarbij ook hedendaagse thema's, onder meer het probleem van de politieke vluchtelingen, werden uitgebeeld. Al werd hierop nogal wat kritiek geleverd, omwille van de "niet-authenticiteit".

Eén van de opdrachten aan de samenstellers was dat de tentoonstelling, wat de **hedendaagse periode** betreft, niet "op een sisser" mocht uitlopen. Men mocht de **sociaal-democratie** vooral niet "**musealiseren**". Naar onze mening leek men daar behoorlijk in geslaagd. De periode vanaf de late jaren '60 werd in beeld gebracht op een lange wand met daarop dynamisch gemonteerde zwart-

wit foto's. Voor de meest recente periode werd een galerij samengesteld met grote artistieke kleurenfoto's van hedendaagse politici, in "niet-politieke" situaties. De meningen over het laatste stuk van de tentoonstelling waren verdeeld. Als bescheiden tentoonstellingsbouwers werden ook wij reeds herhaaldelijk met dit probleem geconfronteerd. Een mogelijke, maar moeilijk te aanvaarden verklaring zou kunnen zijn dat de beweging vanaf de jaren '60 inderdaad aan uitstraling verloren heeft en dat dit bijgevolg zijn weerslag heeft op een tentoonstelling. Het is echter niet aan ons om daar binnen dit korte bestek een uitspraak over te doen. Een plausibele verklaring lijkt ons te liggen in het feit dat vóór de jaren '60 de communicatie via allerlei kanalen en symbolen gebeurde, we denken hierbij onder meer aan affiches en vlaggen, die zich ook uitstekend lenen voor tentoonstellingen. Vanaf de jaren '60 wordt de televisie het medium bij uitstek. We kunnen ook niet voorbij aan de vaststelling dat vooral oude documenten de aandacht van de bezoeker trekken. Een vergeeld, handgeschreven

documentje lijkt altijd boeiender dan een keurig getikte brief. Een slecht opgenomen toespraak van een historisch figuur is vele malen interessanter dan een discours van een hedendaags politicus, die je bijna dagelijks op radio of televisie hoort of ziet. Het gevaar ongewild in nostalgie te verzanden is zeer reëel. Om in dit soort historische tentoonstellingen een evenwicht te vinden tussen de verschillende periodes moet je voor de recente periode met bijzonder sterk materiaal voor de dag komen.

- (1) We merken op dat de tentoonstelling eigenlijk in 1994 had moeten plaatsvinden. Omdat de financiering moeilijk van de grond kwam heeft men niet gearzeld de tentoonstelling uit te stellen tot men voldoende middelen had om dit project naar wens te kunnen realiseren.

KORT NIEUWS

De rubriek Kort Nieuws is samengesteld door Guy Vanschoenbeek met medewerking van Wouter Steenhaut en Rik Hemmerijckx.

ABVV-nationaal op bezoek in het AMSAB

Na het bezoek van het Nationaal Secretariaat van het ABVV op 25 augustus 1995, was het op 12 december 1995 de beurt aan het Nationaal Bureau van het ABVV, onder leiding van Michel Nollet, Mia De Vits, Xavier Verboven en Jean-Claude Van der Meeren, om het AMSAB te bezoeken. In zijn verwelcoming en uiteenzetting over het ontstaan en het werkingsgebied van het AMSAB sneed de directeur ook de verschillende wetenschappelijke voorstellen en manifestaties aan die het AMSAB wil realiseren in het kader van de komende honderdjarige viering van het ABVV in 1998. Er werd afgesproken deze voorstellen verder uit te diepen in een gezamenlijke werkgroep. Daarna werden de genodigden

rondgeleid doorheen de verschillende departementen, die kleine tentoonstellingen hadden georganiseerd met specifiek ABVV-materiaal. Zeer veel belangstelling hadden de bezoekers voor de inventarisatie van het nationaal ABVV-archief, dat in het AMSAB bewaard wordt. Bijna alle nationale ABVV-centrales en gewesten, waaronder ook Waalse, hebben hun historisch archief gedeponeerd in het AMSAB.

Yanko Sakazov Foundation

Door bemiddeling van Mia De Vits, Nationaal Secretaris van het ABVV, bracht Emilia Lisichkova, directeur van de Yanko Sakazov Foundation te Sofia, een werkbezoek aan het AMSAB. Tijdens het gesprek bleek dat tussen onze beide instituten een "historische band" bestond. In de Yanko Sakazov Foundation wordt immers het archief bewaard van **Atanass Moskov**. Deze latere voorzitter van de Bulgaarse sociaal-democratische partij verbleef in België aan het einde van de jaren twintig en het begin van de jaren dertig. Hij studeerde rechten aan de ULB, die toen soms de Bulgaarse universiteit werd genoemd, door het hoge aantal Bulgaarse studenten. Als jobstudent werkte Moskov achtereenvolgens bij de documentatiedienst van de Belgische coöperatieve beweging te Brussel en bij deze van de BWP. Hij raakte bevriend met Van der Veken, Vandervelde, Serwy en Louis de Brouckère. Later ontmoette hij hen ook op vergaderingen van de Socialistische Internationale. Over zijn Brusselse periode en zijn ontmoetingen met Belgische socialististen zou hij uitgebreid geschreven hebben in zijn mémoires en archieven, die nu bewaard worden in de Yanko Sakazov Foundation. Met deze zusterinstelling zal het AMSAB een **wetenschappelijk samenwerkingsakkoord** sluiten, waarvan de inventarisatie en een gedeeltelijke reproductie van het Atanass Moskov-archief een onderdeel uitmaken.